

Koos Breukel, Tjitske Reidinga

Let's face it

DRIEMAAL UITGESPROKEN PORTRET

Joost van den Broek

DE EXPOSITIE IN DE GROTE KERK TIJDENS HET FOTOFESTIVAL IN NAARDEN BIEDT DIT KEER EEN ZEER BIJZONDERE COMBINATIE VAN PORTRETFOTOGRAFEN. JOOST VAN DEN BROEK, KOOS BREUKEL EN STEPHAN VANFLETEREN TONEN HUN PORTRETTEN IN EEN REFLECTIE OP ELKAARS WERK.

Het werk van de drie fotografen vertoont grote overeenkomsten waarbij de portretten van Joost van den Broek een verbindende schakel vormen tussen de journalistieke rauwe fotografie van Stephan Vanfleteren en de zeventiende eeuwse schilderachtige portretten van Koos Breukel. De drie fotografen vertonen veel overeenkomsten. Zij kijken niet naar 'mooie' mensen maar zoeken naar *wasted beauty* en de kwetsbaarheid achter de mens. In een vraaggesprek ontrafelen zij hun geheimen en drijfveren.

Wanneer heeft de fotografie jullie geraakt?

"Een roeping klinkt wel heel religieus, maar het is wel zo dat ik als jongeman het geluk heb gehad om iets te ontdekken waar ik blijkbaar talent voor had", valt Stephan met de deur in huis. Koos haalt zijn schouders op: "Ik ben er gewoon mee opgegroeid. Mijn moeder was een bevoegen amateurfotografe die iedere week de nieuwe foto's in een album plakte. Hierdoor was ik als kind al heel erg geïnteresseerd in beeld. Fotografie was voor mij heel normaal. Als ik opstond ging ik fotograferen en 's avonds ging ik de doka in. Fotografie was gewoon het enige waar ik geschikt voor was." Joost: "Voor mij was het direct duidelijk dat ik iets met beeld zou gaan doen. Tijdens mijn studie beeldende kunst was ik meer geïnteresseerd in de beschouwende kant zoals kunstgeschiedenis, kunstbeschouwing en filosofie. Zelf dingen maken vind ik minder boeiend. Het is een omslachtige, ingewikkelde en indirecte manier om iets te laten zien over iets wat je denkt. Fotografie is veel directer en gaat me veel gemakkelijker af. Het medium en de manier van werken spreken me erg aan. Fotografie communiceert heel anders dan beeldende

kunst. Het is een kleine stap tussen iets wat je raakt en iets laten zien en kijken of dat andere mensen raakt."

Welke rol speelt fotografie in jullie leven?

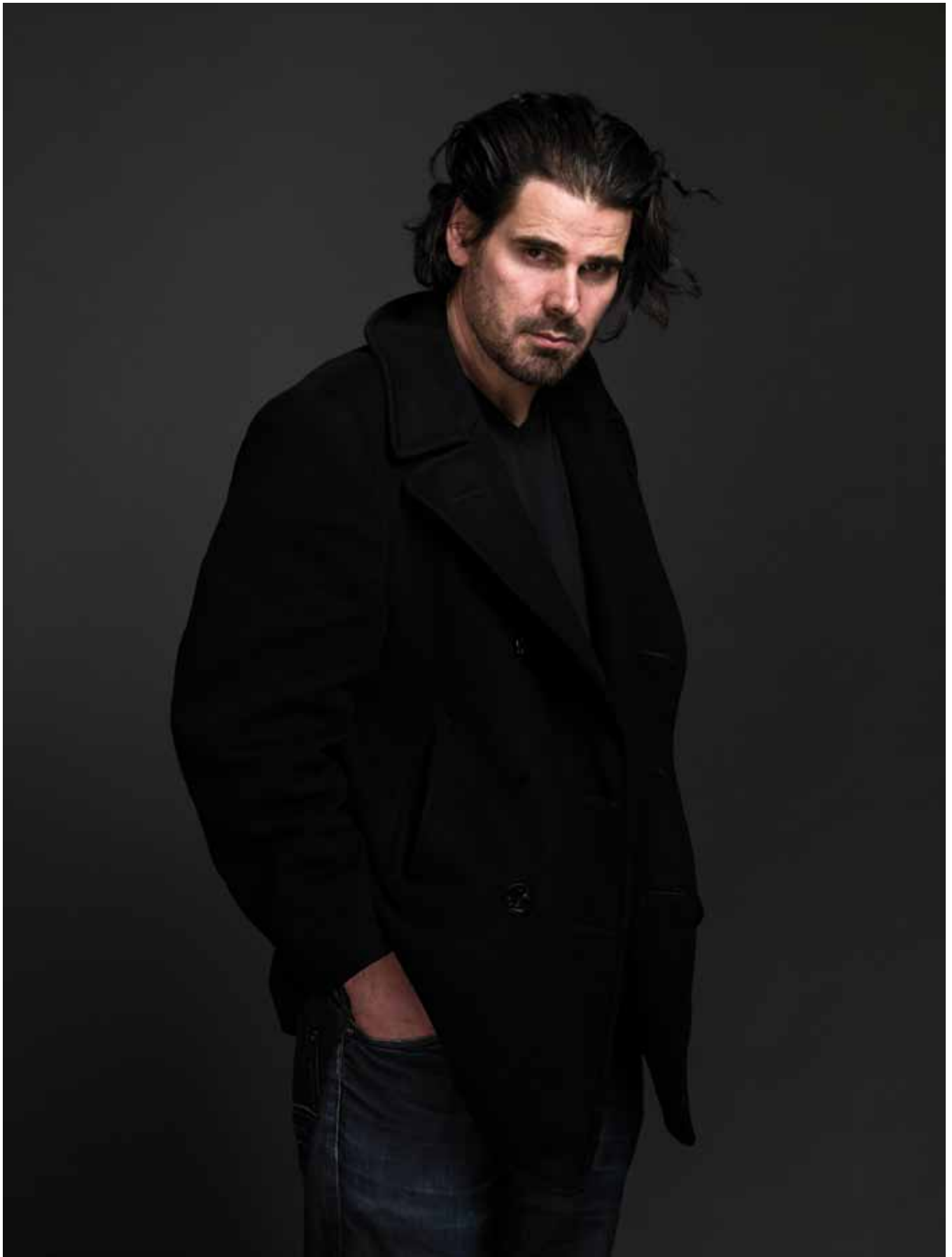
"Passie voor fotografie is echt mijn leven. Ik doe twee opdrachten voor de krant per dag en daarnaast besteed ik zo'n vier uur aan het scannen van nieuws. Ik denk in beelden en ben heel visueel ingesteld. Sinds ik fotografeer is dat nog veel erger geworden. Ik lees bijna geen boeken omdat ik me niet op woorden kan concentreren, maar als ik een foto of beeld zie, onthoud ik alles. Alle foto's die ik ooit heb gezien, zitten in mijn hoofd. Iedere dag hoop ik één goed foto te maken. Als ik 's avonds kan zeggen dat ik een goede foto heb gemaakt, kan ik tevreden zijn. Als dat niet lukt, is het toch een mindere dag", vertelt Joost gedreven. "Het is boeiend om mensen te fotograferen en door het medium fotografie de kijker mee te slepen in hoe ik een persoon aanvoel of bekijk. De fotograaf is als het ware de brug tussen de geportretteerde en de kijker van het portret", vindt Stephan. "Ik zie fotografie meer als mijn geheugen en mijn manier om met de dingen om te gaan", reageert Koos "Maar je kunt er ook in verzuipen" vervolgt hij. "Soms moet ik even op mijn huis op mijn eiland gaan zitten en terug naar de natuur. Eigenlijk ben ik parttime fotograaf. Als ik bezeten ben, gaat het goed, maar het is maar een heel klein deel van mijn leven. Als ik fotografeer dan wil ik tot het bot en ik doe hooguit een paar shoots per week. Wel fotografeer ik mijn kinderen heel veel en heb ik ook mijn ouders vaak gefotografeerd zelfs toen ze waren overleden en in hun kist lagen."

Stephan Vanfleteren

Stephan Vanfleteren, Simon Vinkenoog

Koos Breukel, Stephan Vanfleteren

Koos Breukel, Loes Luca

Joost van den Broek

Joost van den Broek, Remco Campert

Koos Breukel, Sally Mann

Waar halen jullie je inspiratie vandaan?

"Inspiratie kun je overal vandaan halen. Ik kijk heel veel fotoboeken, kranten en tijdschriften, maar ook het uitzicht uit het raam, iets wat je op straat ziet of de poes inspireren me om te fotograferen", glimlacht Joost. Koos: "Het boek *Sweet Life* van Ed van der Elsen dat heeft mij geïnspireerd om portretfoto's te gaan maken. Het boek is een wereldreis met allerlei mensen die hij voor de camera zette. Dat vond ik heel spannend. Toen ik foto's van Diana Arbus en August Sander zag, heb ik mijn kleinbeeldcamera en het grofkorrelige van Ed van der Elsen ingeruild voor een platencamera en moest alles ineens heel scherp zijn. De geboorte van mijn dochter was de aanzet om in kleur en digitaal te gaan werken. Ik vond de inkjetafdrukken erg mooi. Met zijn zuivere pigmenten op papier lijkt het erg op schilderkunst. Mijn manier van werken met het 17de eeuwse schilderlicht is door alle jaren heen hetzelfde gebleven, met welke techniek het ook gemaakt is."

Hoe kiezen jullie je onderwerp?

Koos: "Mijn werk gaat over de levenscyclus. Het gaat over overleven en de kracht die je daar uitput. Ik werk veel met kwetsbare mensen en krijg daardoor ook regelmatig met de dood te maken, maar fotografeer ook veel zwangere vrouwen en baby's. Nadat ik zelf een ernstig ongeluk heb meegemaakt ben ik langere projecten gaan fotograferen. In dezelfde tijd dat ik dat ongeluk kreeg verongelukte er een vliegtuig in de Portugese stad Faro. Mijn eerste grote project was om vijf jaar na dat ongeluk de overlevenden van de ramp te fotograferen. Het project ging over het posttraumatische stresssyndroom. In dezelfde tijd had ik twee vrienden met een ernstige ziekte die mij vroegen kunst te maken van hun afbrokelende lichaam. Ik heb hun beide vijftien jaar gefotografeerd. Het zijn twee heel verschillende series geworden omdat zij heel verschillend met hun ziekte omgingen." Joost knikt: "Ik heb bewust niet gekozen voor de hardere verslaggeving van de nieuwsfeiten. Daar moet je een bepaald soort mens voor zijn. Ik blijf broeden tot ik een eigen invalshoek of inhoud voor dat nieuws heb. De portretserie over de kinderen die het gijzelingsdrama in Beslan hebben overleefd, is een afgeleide van het nieuws. Door ze een jaar later te fotograferen breng je het nieuws op een andere manier onder de aandacht als het alweer is weggezaakt. Ontheemden en vluchtelingen vind ik heel interessant of dat nu in eigen land of een vreemd land is. Het maakt zoveel impact op je leven als je je geboortegrond moet verlaten of daarvoor moet

Koos Breukel, Jan Lenferink

kieszen. Het heeft zoveel impact op het leven van mensen. Het is heel heftig als je geen huis en niets meer hebt. Dat beseffen wij vaak niet. Iedereen hier heeft een huis, er is geen oorlog, je ouders leven nog en je kinderen overleven je. Mensen op drift, dat zijn verhalen waar ik iets mee kan." Stephan: "Met mijn fotografie probeer ik net als muzikanten, kunstenaars of cineasten mensen te ontroeren of informeren."

Wat doet het met je wanneer je zulke heftige onderwerpen fotografeert?

"Wat voor mij heel belangrijk is, is dat het een mengeling vormt van zware onderwerpen en mooie onderwerpen. Als je dagelijks met uitgeprocedeerde vluchtelingen werkt, word je depressief. Ik heb de lichte dingen nodig zoals de matrozenserie, dat is echt een verademing. Het moet een goede mix zijn om emotioneel in balans te blijven. Het belangrijkste wat het met je doet is dat je veel mensenkennis en kennis van de diverse onderwerpen opdoet. Je visie op de maatschappij en de mensen daarin wordt

steeds genuanceerder. Door aan je visie op de maatschappij te bouwen, word je fotografie beter. Door dingen te maken die je mooi of belangrijk vindt, word je beter in de dingen die je erna doet", meent Joost. Koos reageert: "Je roep het over jezelf af. Die ontmoetingen zijn allemaal relaties die je aangaat. Ik ben heel blij dat ik dat kan en mag doen. Het gaat over de mensheid. Door die fotografie is het voor mij te behappen en als ik het goed doe, ben ik er heel blij mee. De schoonheid van het onderwerp is een soort genoegdoening. Ik heb iemand ontmoet en daar heb ik iets meegemaakt waar mijn kinderen en kleinkinderen later ook naar kunnen kijken."

Wat is een goede portretfoto?

Stephan: "Mocht ik dit antwoord kant-en-klaar kunnen formuleren dan zou me dat veel zweet en stress besparen. Portretfotografie is net zo mysterieus als een ontmoeting tussen twee verschillende mensen. Hopelijk lukt het mij om emotie over te brengen anders zou het de mensen, denk

Stephan Vanfleteren, Jan Wolkers en Karina

Joost van den Broek, Pieter van den Hoogenband

ik, niet raken." Joost knikt instemmend: "Het moet iets echt zijn. Dat maakt het geloofwaardig. Iets wat echt is, kan je ook echt raken. Gewoon de mens zoals hij is en niet de mens in een bepaalde rol. Ik snap niet wat er mooier is dan iets wat authentiek is. Daarom heb ik ook gekozen voor de journalistiek. Wanneer je een reportage maakt, moet je toch proberen in één beeld je verhaal te vertellen. Hoewel er vaak meerdere foto's worden geplaatst, is er altijd één dragende foto die het verhaal vertelt." Koos beaamt dit: "Echte fotografie zijn de portretten van Paul Blanca die de mensen voor zijn lens desnoods beledigde om echt verdriet te kunnen tonen of Yousef Karsh die de sigaar uit de mond van Winston Churchill trok omdat er geen fut in zat. Bij mij staan de mensen eerder op een rand van een zenuwinzinking dat ze ontspannen zijn."

Hoe zorg je dat men zich bloot geeft?

"Ik terg de mensen niet, maar nodig wel mensen uit om de persoon die ze zijn en door wat ze hebben meegemaakt. Vaak is dat een emotioneel beladen iets. Ik heb een serie gemaakt over ouders in Volendam die een kind zijn kwijtgeraakt. Ze geven zich heel erg bloot, maar gaan niet ontspannen voor de camera zitten. De kunst is om hun duidelijk te maken dat hun portret om iets heel wezenlijks gaat en dat ik hun verhaal naar de oppervlakte wil brengen. Als mensen dat vertrouwen in je hebben, moet het ook goed zijn en ga ik tot het uiterste. Het is heel intens. Het lukt niet altijd. Soms voel ik niks en dat zie je dan terug in de foto. Ik kan eerder wakker liggen van mensen die ik niet wil fotograferen als van mensen die ik bewonder", antwoordt Koos. "Ik denk dat de soort energie die je zelf uitstraalt, direct gevolgen heeft voor degene die tegenover je zit. Als je zelf rust en zachtheid uitstraalt voelt men zich snel op zijn gemak. Ik heb geen kwaad in de zin, wind er geen doekjes om en zeg wat ik wil. Ik maak mensen niet mooier of lelijker. Ik ben geïnteresseerd in wie ze zijn en gebruik geen toeters of bellen. Gewoon een camera, een filmpje en natuurlijk licht. In plaats van techniek en schotten kun je beter kijken hoe dicht je in iemands persoonlijke ruimte kunt komen. Ik observeer heel goed en gebruik daarbij al mijn zintuigen. Ik tast de mensen niet alleen met mijn ogen, maar ook met mijn gevoel af. Ik voel letterlijk de energie van iemand en kan die bijna aanraken. Er moet letterlijk heel weinig tussen jou en de persoon zitten. De truc is om binnen die persoonlijke ruimte te komen. Als dat lukt hoef je alleen maar op die knop te drukken. Twee keer, voor de zekerheid, en dan heb je hem", zegt Joost.

Hoe kijken jullie naar de expositie in Naarden?

Koos: "Ik ben Rooms katholiek opgevoed en religieuze kunst raakt mij. In Naarden krijg ik de gelegenheid om een goede expositie te maken in een kerk. Het is bijzonder om dit met collega's te doen die dezelfde geloofsovertuiging in hun werk hebben. Alle drie hebben we een sterk religieus gevoel in onze foto's en manier van kijken. Het is een interessante mix die veel raakvlakken heeft. Er zit een soort universele laag in de manier van kijken. In het koesteren en aandacht hebben voor je onderwerp. Iedereen kan fotograferen, maar niet iedereen kan die concentratie vinden." Joost: "Bij mij moet nu eenmaal alles wijken voor mijn fotografie. Daarom exposeer ik bijna nooit. Naarden is een uitzondering omdat het af en toe goed is iets op een ander manier te laten zien aan de mensen die geïnteresseerd zijn in je werk. Doordat ik de expositie samen met Koos en Stephan doe, leer ik er ook iets van. Het is heel lastig om een selectie te maken uit je eigen werk. Doordat ons werk op elkaar reflecteert, maak je een andere selectie dan wanneer het alleen over je eigen werk gaat. Juiste die reflectie maakt de tentoonstelling voor mij interessant." Stephan voegt toe. "Het is voor mij niet alleen een eer om met mijn twee collega's te mogen exposeren, maar het is vooral een boeiende oefening om te zien welke raakvlakken of verschillen ons werk hebben. Ik kijk hier ongelofelijk naar uit."

Hoe kijken jullie naar elkaars foto's?

"Koos werkt in de traditie van de Nederlandse klassieke schilderkunst uit zeventiende en achttiende eeuw. Er zijn niet veel mensen die dit op hoog niveau en over langere termijn doen. Zijn fotografie is heel Nederlands. Belangrijk voor mij is dat hij ervoor kiest om het altijd zo te doen. Dat is ook een overeenkomst met Stephan. Ook hij kiest heel sterk voor een eigen stijl en houdt daar aan vast. Zij hebben beide een heel hoge kwaliteit in de stijl die zij gekozen hebben" reageert Joost direct. Stephan vult aan: "We zijn vooral portretfotografen met gelijksoortige aanpak en traditie, maar toch net verschillend genoeg om ons werk te doen dansen." Koos denkt even na: "Joost is een zalvende ziel, dat zie je ook aan zijn portretten. Stephan is een lonely wolf en zoekt dat soort mensen op. Hij houdt zich meer bezig met ouderdom en het lichaam dat broos wordt. Zijn foto's ademen sfeer en zijn heel Belgisch. Net als ik heeft hij goed naar Irving Penn, Richard Avedon en Diane Arbus gekeken. Joost is iets jonger en heeft andere voorbeelden. Zowel bij Stephan als Joost zit de persoonlijkheid van de maker in de beelden. Het zijn projecties."

Stephan Vanfleteren, Mareel van Maele

Hebben jullie nog een tip voor beginnende portretfotografen?

"Je moet er met volle overtuiging voor kiezen. Het kan niet vrijblijvend zijn. Het is een groot verschil of je voor jezelf fotografeert of voor een groter doel. Doe je het voor puur jezelf kun je fotografie beter als hobby houden", vindt Joost. Koos knikt: "Net als met viool spelen moet je goed studeren en blijven oefenen om de juiste

toon te vinden. Kijk naar goede portretschilders, ga naar tentoonstellingen en kijk ook naar slechte fotografie om je eigen stijl te ontdekken. Je moet uitzoeken wie je zelf bent en wat je verwacht van mensen. Daarnaast moet je goed bij jezelf na gaan waar je het nieuwsgierigst naar bent. Nieuwsgierigheid is het allerbelangrijkste in je fotografie. Als je eigen nieuwsgierigheid erin zit, zal de kijker het precies zo ervaren."

Joost van den Broek (43)

Joost is fotojournalist en portretfotograaf en werkt voor de Volkskrant, Vrij Nederland, Hollands Diep en De Groene Amsterdammer. Hij volgde een opleiding aan de Akademie voor Beeldende Vorming in Tilburg en geeft nu les aan de Fotoacademie Amsterdam. Joost werd twee keer uitgeroepen tot fotojournalist van het jaar en viel in de prijzen bij de World Press Photo.

Koos Breukel (49)

Koos is portretfotograaf en heeft een beroemde eigen studio. Daarnaast was hij

leraar aan de Rietveld academie. Hij won onder andere de Nationale portretprijs en viel in de prijzen bij de zilveren camera. Koos is opgeleid aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag

Stephan Vanfleteren (42)

Stephan is freelance fotograaf. Hij volgde zijn opleiding aan de Hogeschool Sint-Lukas, Brussel en won onder andere prijzen bij de World Press Photo en ontving de European Fuji Awards en Louis Paul Boonprijs.